

Kabdebó Lóránt

„Sem itt, sem ott, bondul mégis benn a benső végtelenben”

(A hetvenéves Szepesi Attila köszöntésére)

Milyen jó, hogy mindazt, amit megéltünk – ha kellő időt tölthetünk itt, e földön –, ismételten átélhetjük: emlékezetben. Ismét végiggondolhatjuk, hogy valóban úgy látjuk-e még most is a meglátottakat, ugyanúgy ítélnéjük-e ma is a megítélteket, távlatokból visszatekintve, mint láttuk valaha *in statu nascendi*, születésük pillanatában. Egy kritikusként az adatok feladataul, hogy kortárs irodalmát kövesse, alakulásáról hírt adjon, véleményt formáljon eseményeiről, legjobb esetben utókora jövőbeli véleményalkotására is hatással lehessen, sőt még a saját maga későbbi vélekedését is befolyásolja. Nekem mostanra lehetőségem adódik még arra is, hogy utólagosan ellenőrizsem, milyenek voltak valahai híradásaim, régebbi véleményeimet mennyiben tudom a jelenből visszatekintve is elfogadni. Figyelem, mennyiben érvényes – akár csak a mostani magam számára is – valahai tájékozódásom. A *Forrás* szerkesztői évek óta jó alkalmat adnak kéréseikkel arra is, hogy a valaha kihagyott véleménymondásokat bepótolhassam. Sőt ez esetben, Szepesi Attila hetvenedik születésnapját megünnepelendő, éppen olyan írást kértek, amelynek elkészítése során nemcsak valahai mulasztásokkal kell szembenéznem, de – korábban le sem írt – belső félreértéssel is szembesíthetem magamat. Talán nem is kellene ezt a meg sem írt múltbeli – nevezem: – félrehallásomat nyilvánosan korrigálnom, de mégis megemlítem, mert úgy érzem, nemcsak személyes értelmezési és értékelési fordulattal állhatok ezúttal szemben, hanem éppen a huszadik századi irodalom megítélésének távlati változásáról is beszámolhatok ezáltal.

Mondjam ki nyersen, mindjárt írásom kezdetén: Szepesi Attilát mindig is becsültem mint jó mesterembert, olyan versalkotót, aki a költészetben mindent meg tud csinálni, versalakító készsége mindenre képessé avatta. Mindiglen jó és pontos vers kerül ki műhelyéből. De valahogy korábbi meglátásom szerint más költők sikeresebben, hangsúlyosabban, nagyobb kép gazdagsággal, akárha hangosabban szóló verbális erővel tudtak vallani a vérgőzös, furcsa és ellentmondásos huszadik századról. Hittem azt: érdekesebben. Figyelmemmel éppen ezért nem igazán fordultam Szepesi Attila költészetére felé. Mostanra aztán be kell látnom, mily igen rosszul cselekedtem. Ma természetességgel mondom ki elmúlt századunkról: furcsa. Mert túléltem, és visszatekintve csodálkozom, hogyan esett éppen én rá a túlélés esélye. Akik a veszélyek közvetlen részesei, amikor a vészek sűrűjében benne léteznek, akkor, ha alanyi résztvevőként mutatják fel: vérgőzősnek láttatják, ha távolságtartóan mérícskélnek: ellentmondásos voltát érzékelhetik. De a benne lét még sohasem formázhatja a túléltség állapotát. A történelemmel való mérkőzésre való felkészülés állapotát formázhatta akkor még maga az adódó egyes történet is. Érti előre a költő a vészeket, az eljövendőt, mint a macskák a földrengést, és lehet sorstársa a kortárs

szenvedőknek, még részese is, mondjuk, az elkövetkező mártíriumnak. Sokszor versével előzve az óra magára is utóbb rászakadó pusztulást.

De mennyivel másképpen fest a túlélők szemlélete. A celani sors végül is nem egyetlen eset, de a mártírium végletes átélése. A vészek utániság talán még nagyobb mérkőzés, mint a nyílt szembenállás. Ez már túl van a kínzókamrán, tizedelésen és a veszthelyen. Ez már a túlélő szörnyűségekben az emberlét furcsaságaira képes fordítani a figyelmet. A nagy szakadékokkal teljes pusztító századok idején mennyire szükséges volt ez a fajta költészet, amelyik a veszélyek közötti egyensúlyozás művészetére képes megtanítani az embert. Önmagát az alkotó művészt és a létrehozott műalkotást egyképpen. Mintha a százéves, avagy éppen a harmincéves háború idején élne a költő, talán éppen a bibliai bábeli fogság vészekkel teljes száműzöttségében. Akárha Villon tárgyias, mégis garabonciás elvárásoltsága, vagy Angelus Silesius befelé sugárzó misztikája éledne újjá ebben az egyensúlyozó versben, vagy általa szólalának meg a tűzzel érintett szájú próféták vészen túllátó idilli jóslatai a farkas és a bárány jámbor együttéléséről. A vészek idején aktuális, a történelemben élő – a legjobb értelemben vett – alkalmi költéssel szemben a túlélés időn, történelmen kívül megvalósítható lehetőségeit játssza végig önmaga belső látásában. Vigasztalva magát is, és leckét adva mindnyájunknak. Biztatva a mártírium idején, és az azt követő túlélés deprimáltságában még inkább. Mint az Ezekiel 40-ben (1–5):

Száműzetésünk 25. esztendejében, az év kezdetén, a hónap tizedik napján, a város elfoglalása után a tizennegyedik évben, éppen azon a napon fölöttem volt az Úr keze. Elvitt isteni látomásban Izrael földjére, és letett egy nagyon magas hegyre. Ezen a hegyen olyasmi tárult elém, mintha dél felé város épült volna. Odavitt és lám, ott volt egy ember, aki mintha ércből lett volna; lenzsinórt tartott a kezében, meg egy mérővesszőt, és ott állt a kapuban. A férfi megszólított: *„Emberfia, jól nyisd ki a szemedet és a füledet! Nagyon figyelj mindenre, amit majd mutatok, mert azért kerültél ide, hogy ezt megmutassam neked! Mondj el Izrael házának mindent, amit csak látni fogsz.”* És lám, a templomot fal vette körül minden oldalról.

Vagy Izajás 65 (17–25)

Mert új eget és új földet teremtek; a régi feledésbe merül, és eszébe se jut többé senkinek. Örüljetekek és ujjongjatek azon mindörökké, amit majd teremtek! Mert Jeruzsálemet „öröm”-nek teremtem és népét „ujjongás”-nak.

Örömm telik majd Jeruzsálemben és ujjongani fogok népemen. Nem hallatszik többé benne sem sírás, sem jankajálás.

Nem lesz többé benne olyan gyermek, aki csak néhány napig él; sem öreg ember, aki ne töltené be élete napjait. Mert a legfiatalabb is százéves korában hal meg; s aki nem éri meg a századik évét, az már átkozottnak számít.

Házakat építenek, és ők laknak benne; szőlőt telepítenek, és ők élvezik gyümölcsét.

Nem azért építkeznek, hogy más lakják benne; s nem azért ültetnek, hogy más egye gyümölcsét. Mert népem életkora hasonló lesz a fák életkorához; és választottaim maguk veszik hasznát kezük minden munkájának.

Nem fáradoznak majd hiába, és nem a pusztulásra szülik gyermekeiket, hanem az Úrtól megáldottak nemzedéke lesznek, s gyermekeik is velük egyetemben.

Még mielőtt szólítanának, már válaszolok; még be sem fejezik szavukat, már meghallgatom őket.

Együtt legelészik majd a farkas és a bárány; szalmát eszik az oroszlán, akárcsak az ökör; és a kígyónak por lesz az eledele. Sehol nem ártanak, és nem pusztítanak az én szent hegyemen – mondja az Úr.

A történelmi idővel szemben az abszolút idő érzékelése ennek a költészetnek az alapvető meghatározottsága. Nem a történelmi idő negligálása, hanem annak szörnyűségét tudomásul véve emelkedik ki belőle, segít túlélni azt. Optikát cserél, hogy egy másfajta látáshoz szoktasson: az élet újrendezésének, bölcs továbbvitelének nyitja meg a távlatait. Ennek a túlélésnek a látomásait éppen a szörnyűségekkel szembenézve igyekezett a huszadik század is kialakítani és értékelni. És ami eddig kevésbé volt ebből kiemelkedő, inkább csak epizodikusan jelentkező, az kezd az idővel megnőni. Kezdi az aere perennius alkotásmódot utólagosan igazolni, az idővel dacoló jelenlétét biztosítani a művészi egyensúly látomásának. Furcsa paradoxonként: mintha az, ami bolondnak, egyensúlyvesztettnek mutatja magát, sőt lehetetlennek, mesésnek, az válik meghatározóvá, mindenképpen megnyugtató hatásával. A Biblia egyensúlya éppúgy megjelenési formája ennek a vágyot-tat felmutató, kimondó alkotásmódnak, mint a középkori pusztulásképzetek ellenében verssé fogalmazott életáhitat, a létezésen való elcsodálkozás, vagy éppen a befelé forduló időn kívüli elrérvedés. A Rigvéda elrendezett szövege vagy Szvétakétu növésterve és sorsképlete, vagy az angyali költő kemény misztikus ábrándozása. Non numero horas nisi serenas bölcsessége, de úgy, amint azt Szabó Lőrinc megálmodja: „*Ima a gyönyör, a gyönyör ima.*”

Hogy ezzel a látomásos történelmen kívüliséggel éppen a történelmi nyomások ellenében, a már elviselhetetlen pusztítástól menekülőben keresi az emberiség utólag, visszagondolva is a megoldásait, arra legyen példa egy éppen napjainkban megrendezett évfordulós reprezentációs könyvkiadás. Szabolcsi Miklós életében teljesen megmerült a történelemben, résztvevője, alakítója is volt egyfajta hangsúlyos szemlélettel a korszak magyarázatának. Előbb áldozat, utóbb maga is a hatalom képviselője. Mindenképpen érzékeny résztvevője a nagyon nehéz huszadik századnak. Érzékenységre emlegessek most, ebből az utókori nézetből, két példát. Az egyik: megvásároltatta az Akadémia kéziratárával a Szabó Lőrinc-hagyatékot, bizonyítva ezzel, hogy tudatában volt annak, mi igazán érték, és ennek biztosításával éppen a kultúra továbbélését segíthette elő (nem beszélve arról, hogy az akkor sokak által éppen hogy veszélyesnek tartott, majdnem veszendőbe menő Szabó Lőrinc-hagyomány feldolgozását pedig hatalmi szóval megerősítve rám bízta). A másik példám: éppen akkor, amikor a határ túlfelén, Bori Imre és Bányai János újvidéki rivális műhelyében, más indítással ugyan, de éppen az avantgárd dal társítható látomás-rendet emelték a figyelem fő vonalába, ugyanakkor – játékul? komolyan? – megírja azt a könyvét, *A clown mint a művész önarcképe* című esszéjét, amelyet születésének 90. évfordulója emlékezőeként jelentethette meg most az Argumentum Kiadó ünnepi formátumban. Akkor formálja a túlélés látomásrendjét legitimáló írását a századának művészi érverését mégiscsak érzékelni akaró – merő? – tudós, amikor egy valaha rajzolóknak készülő művész elkezd – játékul? komolyan? – a maga költői bravúrsorozatát, a hetvenéves korára a biztatásra váró emberiséget játszani is segítő költészete diadalát megérő alkotásmódját. Lehet hogy véletlen egybeesés? Én inkább úgy érzem, a korszak felébredő figyelme nyilvánul meg ebben: a múltban lévő század emlékezetét éppen ezáltal, a korában mellékesként kezelt tematikára felfigyeltetve gondolja megőriztetni. Az élet jelenlétét varázsoló életakarát életre keltésére figyeltetve minket. Túlélőket. Felhívva a szerepek felvételének kockázatára és kötelezettségére egyként a figyelmet. Egyfajta nagyszerű erőpróbára. Szembesítve a belső magatartást és az alkalmilag aktuálisá váló maszkok szükségét. „*És a szerep mindent kibír.*”

* * *

Szepesi Attila ezt a százados igényt érzékelte, és ennek formátumát mérte kezdetektől a maga költészetére. A valóságot elrejtő, mégis a lényegre felfejtő megoldásokat. A legégittebb és a legfölditebb érdekeltségű világszemlélet találkozását dolgozza ki, hozzákeresve a vers-

történet erre legalkalmasabb alakzatait. Eközben valamire rátalált, amire éppen a világnak szüksége lett a borzalmak poklai között vergődve, majd azokon túljutva. A sebeket elfedő-gyógyító varázsolásra. Valamire, ami a legegyszerűbb pedig. Ugyanis ebben a költészetben éppen a nemzedékek összekapcsolódása jelenik meg: a gyermek és a vén egyként értéket képező jelenlétét találta meg ebben az állandó folytonosságban. A végnélküliséget, sorsoknak és életpályáknak összeforradását. A létezés történelmen kívüli (vagy éppen belüli?) összefonódottságát. Mindenki otthonra találását. Ha máshol nem, legalább a versében. Úgy, amint azt már ifjan megálmodta a *Tíz év* című költeményében.

*húnyt pillád alatt látod az éjszakát
emléktelenül teljes a tág idő
részletei alámerülnek
parttalanul zizegő homályba*

Mindez az időtlenségbe befelé forduló nézés ugyanakkor semmiképp sem valamilyen tárgyaltalan létezésből jönne elő vagy amoda merülne vissza, éppen hogy apró tárgyiasságból rakódik össze. Pontosán életre keltett-megfigyelt apróképekből építi meg az emlékezetet, létező, valódi világ fogadja be az embert körülvevő természetes környezetet. Imígyen épül meg az a burok, amelyben kifejtheti élettevékenységeit minden egyes ember:

*alig-emlékű lámpa a hőszagú
január locs-pocs édenében
távoli fény fakuló sugárzás*

*fehér utakra írta fehér jelét
akár a csillaglétű madár fakó
nyomát a hóba eltörölni
zúdul a szél lecsupált hegyekből*

Hogyan kapcsolódik az apróképek formáltsága és a belső világ sugárzása? Az áttűnés, a valaha Leonardo megfigyelte füstszerű fumato-tónus imígyen működik, akárha a ma emberében is. Diotima névre hallgat a vers megszólítottja, élhetne Horatius versében éppúgy, mint ahogy lehet a mai feleség megidézhető, időtlenre stilizált alakja is:

*ablakban állva nézed az alkonyi
tetők felett a távolodó napot
lomjaid közt matatsz a késő
lámpasugár kezeden lecsordul*

Hogyan kapcsolódik mindez vissza a történelembe? Történeté alakítva. Ebben a költészetben az idő múlása, az emberi létezés a maga dimenzióit mint esetleges történetet, az apróképek létezési formáját sorozza verse alakító elemévé.

Imígyen készül Szepesi Attila akár egyetlen verse, de ugyanekképpen teljes költői világa is. Idézzek erre egyetlen példát! A gyermek valaha látott egy hidat Beregszászon, szomszédságában lehetett, alkotó része mindennapi életének. Utóbb a rajztanár-költő oda-képzelte az e tájon is otthonos Gulácsyt, a varázsló festő- és író mestert, megidézte annak egyik híres látomását, és fantáziájával eljutott Leonardo fumato-teóriájáig. Ezt a hídi látomást rámerítte egész életére, költői pályája milyenségének meghatározójává alakította. Ezáltal kiemelte Gulácsyt a hagyományos elmebetegképzetből, és teljes látomásrendjét

beleemelte egy, a huszadik századot ellenpontosító költészet egészébe. Mondjuk Füst Milán társaságába. A Vérke-patak fölött valaha ívelt híd egy életre szóló más világot égetett bele a gyermek emlékező fantáziájába. „Kertünk a partra futott le, és innen néztem a konflisokat és ökrösszekereket, ahogy a holdsarló-alakú hídon áthaladnak, később a tankokat és harckocsikat, – és emlékszem Gulácsy éjszakai forgatagára: a kosztümös menetre, mely kivilágítva és feledhetetlenül vonul a hóesésen át, álcáival, szubtilis madárembereivel és vérmes pojácáival. Sosem érdekelt, hogy az emlékezés pontosan őrzi-e a világ dolgait, azok kései visszfényét mennyire változtatja meg, így lényegtelen az is, Gulácsy ezt a hidat valóban Beregszászból vitte-e magával gyermekkorá relíkvizűi között a Rigó utcába, majd Veronába és Firenzébe, vagy egy másik »hidat« festett-e meg, talán egy etruszkok építette romolhatatlan kőmonstrumot; számomra az emlékezés maga a valóság, és akárhol épült is az a híd, most már örökké Naconxypánban áll.” Naconxypánt lehet borzongani, lehet műalkotásként méltatni, lehet ihletőként tovább fantáziálni létezését – Szepesi Attila mást csinál: felfedezi a történetekben megformálódó jelenetek, a személyes mozdulatok, a hagyományos életképek jelentőségét az élet mindennapjainak továbbvitelében. A túléléseket és a nemzedékek összefonódásának eseményességét, az élet fenntartását elősegítő mozdulatok, tevékenységek hangsúlyainak fontosságát. A tény, amint mára már Szepesi Attila költészetének ismeretével is összefonódik nemzeti művészeti tudatunk egyik alapjelentése, ténymondata: „Naconxypánban hull a hó.”

A történelem és a történet kettősségét formázza meg. Ahogy kortársunk, Szentkuthy Miklós meséiben, egymást formáló, egymásba átalakuló, folyondáros történeteiben példázattá alakulnak a korábban esetekként felrajzolt egyszeri, és egyben mindennapi jelenetek. De Füst Milán fantáziájának látomásos szólamai ugyanígy példázattá válnak számára, mint – mondjuk – Brueghel összeálló jelenetei. Megérti, hogy bármilyen nagy, világraszóló eseménnyel találkozhat is, mely a világ előrehaladását meghatározza a szemelátára, sokkal inkább a mindennapi tevékenységek egymásutánjaiból állhat igazán össze az emberlét folytonossága. Értékeli ugyan a hőstettek példázatos nagyságát, de bennük és általuk a buktatók eredőjét figyeli inkább. Miként például leír egy nagy tettet mint nagy bukást versében, *Brueghel: Ikarusz képe* alapján:

*ki látja ahogy égreszáll
a fiú bordás szárnyain
ahogy megnyaklik odafönn
a ferde sugárnyalásban
arcán a gyanta lecsurog
vállán viasz patakzik
megperzselt húsa ég lobog
egyetlen kiáltás zuhan
egyetlen jajszó lángban áll
és nincs könnyörület*
-----
*akár üstökös csóvafénye
aláhanyatlik ég lobog
izzó parázs már arca sincs
tenger üvegére lecsattan
emléktelen kihűl*

Bekeretezi ugyan az egész verset a történelmi tett, a nagyszerű, mégis bukást maga után vonzó katasztrófa, de refrénszerűen hangzik el, ismétlődik körülötte a kórus: „*ki látja*”. A történelmi, az egyszeri hőstett megtörténhet, de az élet ettől elkülönbözöttén zajlik, min-

denki végzi a maga módján a rá osztódó élettörténetet. Az ismétlődőt, a mindig elvégezhető. A dolgos földi lét jó-rossz eseteit. Benne, mint nem különös jelenetet, amelyre éppen Ikarusz választatott ki, a repülést elképzelő felfedezés ingerét. Mert így teljes ez a világ: a csodákkal, a veszélyeket kísértő vállalásokkal, és a mindennapi feladatok megoldásaival. Nézi a költő a festményt, és mondja versében tovább az emberélet mindennapjainak verssé alakítását:

*mindig háttal a zuhanásnak
a világító pillanatnak
üzekező birkák között
madárijesztőként az őszben
bortól rezesen tántorogva
mert élni töltekezni kell
roskadó asztaloknál
lakodalom éjjelén
táncolni dudaszóra
s az árokparton ledőlmi és okádni*

És így tovább. A kalmár „loppan” a síkátoron át, zsebében aranypénzei,

*a rögök neki teremnek
neki hasítanak barázdát az ekék
a málló hegyoldalon*

És így tovább. Mindenki teszi a dolgát a festményen és a költő szavában, és az olvasó tudatában. A mindennapok embere magára veszi a szerepek maszkos fegyelmét, cselekszik, miként ősei tették, és ahogy utódai is majdan hasonlóan cselekszenek. Mert így teremtette ezt a világot Isten, ez a „szeszélyes mozigépész”. A szín pedig forog.

Mi minden belefér ebbe a világba: az ittlét csodájaként. A varázsolás legihletettebb foka az *Ars amatoria*, a szerelem művészete, az összetartozás, az összehangolódás rácsodálkozásainak gyűjteménye. Idézzem belőle a kapcsolat felvételének varázsos megérzését, az összetartozás sugárzó kifejeződését:

*se fény, se árnyék – csak ahogy belül
felizzik, elhomályosul
egy sugallat, melynek iránya nincs és
a percre súlyosul,
mégis: egy szó, véletlen mozdulat,
tekintet és
a vérkörökben gyorsul, felparázslík
a lüktetés.
nem volt előbb, csak futó alig-szikra,
kis sejtelem –
közeledik, betölti az időt és
mérettelen
lobog velünk. Átjár a teremtés
vérből fakadt
üdvözlete – világít tőle már a
szem és ajak.*

Benn a benső végtelenben kigyúl az összetartozás fénye, átjárja a teremtés vérből fakadó üdvözlete: szikrázik a vers, dallá válik, táncolni kezd. Örömnünnep van körülé születőben a világban. A túlélés esélye egyben az újjászületés lehetősége. A *Fekete strófák*, *A sátán oltárképei*, a „teremtés bolond csalimeséje” ellenében egyensúlyoz ez a költészet. A mélység, a pusztultság burjánzóan szédült képei jelzik: tudatában van a költő a létezés kiszolgáltatottságának. Minden veszély: egyben verset is ihlető borzasztás. Mégis, mindezt a borzalmat oly szépen tudja kimondani, hogy azzal fel is oldja annak kegyetlenségét. Nem elkerüli a vészeket, de ellenében keresi meg az egyensúlyt: a létezésben megnyilvánuló szépséget. Segít a veszélyeket elkerülő maszkok felvételében: úgyannyira, hogy nemegyszer maga a maszk is arcképpé lényegül. A mentés eszköze utóbb magát a megmentettet is reprezentálja. A felfordult világot ilyen párhuzamos szereplésekkel lehet megélni, bízva a túlélés szerencsés esélyében. És mi történik a túlélésben? Ha az esetleg egy másik szörnyűség előjátékává válik.

Mondogattam valaha Hubay Miklósnak, írja tovább az *Egy szerelem három éjszakáját*. Ne merevítse ki oratórikus záróképpé hőse mártíriumát, figyeljen az ügyes-talpraesett-segítőképző szélhámos maszkos barát további életére, másfajta politikai-hatalmi karrierjére is. A tegnapi hős ma esetleg a sötétség diadalát segíti. A korábbi menedéket kereső újabb maszk alá kényszerül, avagy kényszeríti önmagát. Maszkok szembesülnek maszkokkal. Kerge világ, hullámvasút. A Vérke-patak feletti hidat mindig megtöltik a furcsa figurák. Mindig mások, másfélék. A költők megmerülnek ebben a kavalkádban, belelélik magukat, meg is ítélik a látottakat. Füst Milán, Gulácsy után Pilinszky is átvezet a mélypont ünnepején. Látomásaik folytatásaként, társaként, ellenében az emberellenes rossznak Szepesi Attila tud valamit, amire nemcsak a túlélőknek, hanem az új évszázadban élő kortársainak is oly igen szüksége lehet.

* * *

Az újabb évezredben a túlélők egyikeként üdvözöltem a 2011-es könyvhét egyik könyvsikereként Szepesi Attila a *Lyukas kétfilléres* című újabb kötetét. Nagy örömmel és még nagyobb megértéssel. Ugyanis nem a költő érett meg olvasói kegyére, mint inkább olvasói váltak éretté egy költői életmű egészének befogadására. Tegyem hozzá: használatára. Érett pompájában mutatkozik meg maga a költő is, de végre elérkezhetett az a pillanat, amelyben nemcsak egy jól sikerült kötetet üdvözölhet, aki kézbe veszi a könyvet, akit esetleg az érdeklődés véletlene olvasójává kiválaszt, hanem olvasóként felfoghatom, hogy amit a régi kétfilléres „lyukán” mint lencsén keresztül apró képek sorával magunkba szívhatunk a világból a kötet módszerének segítségével: az maga a mostanra oly igen szükségessé váló egyensúly. Amellyel a múlt századi szakadékok után is annyira billegőnek megmaradó világban élnem kell. Magamra nézve egyértelműen ezt értettem meg a kötet olvasása során, de gondolom, vonatkozhat mindez mindnyájunkra, régebbi túlélőkre, hogy mai életben maradók maradhassunk. Éppen ezért a születésnapj újrafelfedező írássom zárásaként feltétlen szükségét érzem, hogy a könyvheti *Magyar Nemzet* Magazinjának Könyvesházában leírt ráeszmélésemet tanulmányom záradékaként is közlétegyem. Egy életreceptet Szepesi Attila verseiben.

Egy teremtett világ játékosan bemutatott, furcsa jelenetekkel tarkított sokszínűsége tárul elénk Szepesi Attila verseit olvasva. Mintha valóban a Teremtő vetítene bennünket szeszélyes mozigépészként „kibogozhatatlan törvények szerint” – amint az egyik vers zárlatában olvashatjuk. A versek költője e recept szerint fogja egybe a világot sajátos látásával a gyönyörködés, a játszás, a meghökkentés perspektívájából kicsit összekeverve, nem is keresve azokat a bizonyos törvényeket, eleve beletörőde a kibogozhatatlanságukba. Nem elkeseredésből, nem ismeretelméleti okokból, hanem inkább csak az elgyönyörködés

ráhagyatkozásából. Kameraként az ósdi, számára mégis mágusivá patinásodó eszközt, a régi kétfillérest választva, közepében a lyukat lencseként használva. Belefér ebbe az egész látható világ, de micsoda átalakítással! „Kajla kétfilléres / karika-lyukában / napra-holdra látni, / varjakat terelő / ködgomolyba látni: / visszaleselkedni / tovatűnt időbe.” Benne él ebben a képsorban a Teremtő világa a maga felidézhető, esetlegesen látható mivoltában, és benne villószik egy vagabundus világcsavargó mindenütt magának otthonosságot teremteni akaró rácsodálkozása. Középkori kavalkád és egy mai csöves otthonra találása. Boldog, felszabadult széttartás, egyben egymásba szerkesztett koncentrált portrék készítése. *Brueghel világa* Picasso szemével.

Míntha *A néma levente* közismert tanulságát akarná átéltetni verse olvasóival Szepesi Attila. Az élet szép! Tenéked *magyarázom*? De csak akkor szép, ha nem maradsz egyedül – teszi hozzá verseiben. Ha az élet kavargó játékosságában részt akarsz venni. Társaságban. Ezzel nagyszerűen megnyugtató emberi elhelyezkedést talált a maga számára e teremtett világban. A behelyezettséget. A jóban, rosszban, szépben, csúnyában, örömben, fájdalomban való helykeresés módzatait próbálja ki a versek során. Verse mondójaként, ha kell, bohócsipkát öltve, máskor meg mágusi kalapot magára húzva.

Mert a világ tőlünk függetlenül is él, van, alakul, csoportosul, széthullik. „Vetítődik”. De személyes boldogulásunk éppen attól függ, bele tudunk-e kapcsolódni mindebbe. És ha tudunk, milyen hangoltsággal. Mert lehet elkeseredetten is, erre is rengeteg ok látszik lenni. Ott lapítanak ezek az okok is Szepesi Attila verseiben. De még mennyi! Valóságos haláltáncként is olvashatnám ezt a kötetet. De mint a középkori haláltáncok, ez a kötet is éppen az ellenkezőjéről akar meggyőzni: a legrosszabb pillanatban is elérhető harmóniáról. Mint valaha a „szegény” Villon, vagy korunkban a mókás-bölcs Szentkuthy Miklós. Vagy mint éppen Szepesi Attila az olyannyira élőként megidézett Schéner „Miska” képvilágának és mellé figurális jelenlétének felmutatásával.

Mi minden befér ebbe a hajdani pénzdarab lyukas közepén át láttatott világba! Hogyan is akadhat fönn ennyi öröm, fájdalom, gyönyörítas pillanat és kemény-kegyetlen emberpróbáló sorsszerűség, mosoly, ölelés ennek a világnak is az ág-bogán? Mert egy varázsoló tehetséggel megáldott formaművész rakja össze mindezt verseiben. Kezdő kora óta ezt a rím- és ritmusgazdagságot, ezt a verset olvasmányosan gördülővé kerekítő, megszerettető készséget becsültem Szepesi Attila verseiben. Ahogyan most is a világ ezeralakúságát tudja beleprelni versének e kis látószögű lyukába. Beleformálja az eseményességet, a sokszínűséget, a létezés folyamatosságát.

Azt hiszem, ez a kulcsszava ennek a költészetnek: a folyamatosság. Az ember itteni „túlvilágának” egymásba fonódottsága. Értelmes együvé tartozása. Nemzedékek egymásban összefüggése. Ha ezt megérezem a versekből, akkor már egyéni bánatomat, esetleges kiesettségemet is másképp tekintem. Akkor már közel kerülhetek a „mozigépész szépségének” megértéséhez is. Miként verseiben a világvándor alkalmi munkás zenészek a malmói kikötőben, vagy a templom előtt strázsáló koldusok is valamiképpen otthon lehetnek. A valóságban? Nem, de a Teremtő „szeszélyességében” már igen. Ezt az igen aktuális életreceptet kísérlik meg Szepesi Attila versei – számomra legalábbis – közvetíteni. Az élet szép? Azzá kellene tenni! Akként kell benne élni. Nehéz? Igen! De megéri próbát tenni.